

**VERTAILEVA TUTKIMUS THEODORE KACZYNSKIN
SEKÄ JEAN-JACQUES ROUSSEAUN
YHTEISKUNTATEORIOISTA**

Viia Rauhala
Kandidaatintutkielma
Politiikan tutkimus
Yhteiskuntatieteiden ja
filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Viia Rauhala	
Työn nimi Vertaileva tutkimus Theodore Kaczynskin sekä Jean-Jacques Rousseau'n yhteiskuntateorioista	
Oppiaine Politiikan tutkimus	Työn laji Kandidaatin tutkielma
Aika Kevät 2022	Sivumäärä 27
Ohjaaja Kia Lindroos	
Tiivistelmä <p>Theodore Kaczynski on yhdysvaltalainen terroristi, ja hänet tunnetaan paremmin nimellä Unabomber. Hänen tekojensa motiivina oli aikaansaada maailmanlaajuinen vallankumous teollista yhteiskuntaa vastaan. Argumenttinsa yhteiskuntaa ja teknologista kehitystä vastaan hän tuo esille manifestissaan <i>Teollinen yhteiskunta ja sen tulevaisuus</i>. Hänen ajatuksensa eivät kuitenkaan ole uusia, ja samankaltaista kritiikkiä kehitystä vastaan kirjoitti jo 1800-luvulla elänyt filosofi Jean-Jacques Rousseau.</p> <p>Tutkielmassa tehdään vertaileva tutkimus Kaczynskin <i>Teollinen yhteiskunta ja sen tulevaisuus</i> sekä Rousseau'n <i>Yhteiskuntasopimuksesta</i> -teosten välillä. Tavoitteena on löytää kirjojen keskeiset huomiot ja argumentit yhteiskunnallisesta kehityksestä ja sen luonteesta. Lisäksi tuon esille kirjoittajien taustoja.</p> <p>Tutkimuksessa huomattiin samankaltaisuuksia eri argumenttien ja lähtökohtien välillä. Kirjoittajien ihmiskuvat kuitenkin erosivat toisistaan. Erityisesti Kaczynskin tavoitteet eivät ole toteutuneet.</p>	
Asiasanat yhteiskuntakritiikki, yhteiskuntateoriat	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	

Sisällys

1	JOHDANTO	1
2	TAUSTAA.....	4
2.1	Theodore Kaczynski – The Unabomber.....	4
2.2	Jean-Jacques Rousseau.....	5
2.3	Aikakonteksti.....	7
3	ANALYYSI	9
3.1	Yleistahto ja läpisisoalistuminen.....	9
3.2	Vapaus ja orjuus	11
3.3	Omistaminen ja viihde.....	13
3.4	Yksilö ja yhteiskunta.....	14
3.5	Pienyhteisöt.....	16
3.6	Uhriutumisen	18
4	KACZYNSKIN VAIKUTUKSET	20
5	YHTEENVETO.....	22
6	LÄHTEET.....	26

“If it is the work of a madman, then the writings of many political philosophers -- Jean Jacques Rousseau, Tom Paine, Karl Marx -- are scarcely more sane.” – James Q. Wilson on Unabomber

“To be sane in a world of madman is in itself madness.” – Jean-Jacques Rousseau

1 JOHDANTO

Syyskuussa 1995 *The Washington Post* ja *The New York Times* julkaisivat sanomalehdissään 3000 sanaisen otteen nimimerkin FC yhteiskuntakriittillisestä esseestä *Teollinen yhteiskunta ja sen tulevaisuus* (Barnett, 2015, s. 60). Harva teoreetikko uskaltaa edes unelmoida samanlaisesta näkyvyydestä ajatuksilleen. Kirjoitus tullaan kuitenkin ensisijaisesti muistamaan *Unabomberin manifestina*, ja sen kirjoittaja Theodore Kaczynski terroristina. Hänen elämästään ja rikoksistaan on myöhemmin kirjoitettu paljon, mutta poliittinen ideologia, jolla hän perusteli tekonsa on jäänyt vähemmälle huomiolle (Fleming, 2021, s. 1).

Kaczynskin ideologian perusajatus on, että yhteiskunta on teknologisen kehityksen myötä ajautunut tilaan, jossa yksilö ei kykene toimimaan ihmiselle luontaisella tavalla. Tämän takia hän haluaa suorittaa maailmanlaajuisen vallankumouksen, jonka tavoitteena on palauttaa yhteiskunta aikaan ennen teollista vallankumousta. Jatkuva kehitys riistää ihmisten itsekunnioituksen, aiheuttaa fyysistä ja henkistä kärsimystä, vahingoittaa luontoa ja aiheuttaa sosiaalista hajaannusta. Manifestissaan hän keskittyy tuomaan esille seikkoja, joista ei ole vielä keskusteltu paljon julkisuudessa, ja rajaakin täten ympäristökysymykset tarkastelun ulkopuolelle, vaikka pitääkin niitä erityisen tärkeinä. (ISAIF, §1-§5).

Vaikka vallankumouksen yhteiskunnallista järjestelmää vastaan aloittaminen yksin metsämökistä käsin kuulostaa tuulimyllyjä vastaan taistelemiselta, on Kaczynskin manifesti kuitenkin huolella kirjoitettu ja argumentoitu. Hän itse viittaa esimerkiksi ranskalaiseen filosofiin Jacques Elluliin, mutta teoksessa on huomautettu olevan lukuisia viitteitä, joita Kaczynski ei ole merkannut. Sen on väitetty ottaneen vaikutteita ainakin Aristoteleelta, Karl Marxilta, Friedrich Nietzcheltä sekä Sigmund Freudilta. (Fleming, 2021, s. 2-3). Lukiessani manifestia huomasin itse kuitenkin samankaltaisuuksia myös Rousseau'n *Yhteiskuntasopimuksesta* -teoksen kanssa, ja yllätyin ettei Rousseautta ole mainittu muiden Kaczynskin teoriaan vaikuttaneiden filosofien joukossa. Tästä sain innoituksen perehtyä tarkemmin näiden kahden teoksen sisältöön kandidaatintutkielmassani.

Rousseau on filosofi, joka osaltaan edesauttoi aikanaan Ranskan suuren vallankumouksen syntyä, ja *Yhteiskuntasopimusta* on kuvailtu jopa tuon vallankumouksen raamatuksi (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 6). Toisin kuin Kaczynski, Rousseau ei itse suoraan yllyttänyt kansaa vallankumoukseen. Tämä tuleekin huomioida kirjoittajia vertaillessa. Kaczynskin kirjoitus on luonteeltaan manifesti, ja sen pyrkimys on julistaa ideologian tavoitteet, keinot ja syyt. Yhteistä kirjoittajille on kuitenkin haikailu yksinkertaisempiin aikoihin. Molemmat halusivat parantaa yhteiskuntaa, ja tuo parannus löytyy luonnosta. Kirjoittajiin tutustuesssa voikin huomata, miten eri tavoin yksilön suhdetta yhteiskuntaan sekä luontoon voi käsitellä.

Tutkielmassa perehdyn kirjoittajien kehitys- ja yhteiskuntakritiikin pääargumentteihin. Aineistona käytän Rousseau'n *Yhteiskuntasopimuksesta* sekä Kaczynskin *Teollinen yhteiskunta ja sen tulevaisuus* teoksia. Teokset valikoituivat, koska ne ovat kirjoittajien yhteiskuntateoreettiset pääteokset, ja esittelevät laajalti heidän tärkeimmät ajatuksensa kehityksestä ja sen luonteesta. Vertailevassa tutkimuksessa valituista kohteista tuodaan esille yhtäläisyyksiä ja eroja. Tässä tapauksessa perehdyin kirjoittajien teksteihin ja tarkoitukseni on tutkimuksessa

tuoda esille kirjojen teorioiden pääargumentteja, sekä muita huomioita, ja etsiä niistä samankaltaisuuksia tai eroja. Lisäksi tuon esille Kaczynskin henkilökuvaa, jotta manifestin merkitys ja tarkoitus pysyvät selkeinä. On tärkeää muistaa, että Rousseau on yksi valistusajan merkittävimpiä filosofejia, kun taas Kaczynski on rikollinen. Manifestin kaltaisten kirjoitusten teoreettinen tulkinta on kuitenkin tärkeää, jotta ne eivät mystifioitu ja täten aiheuta enempää kärsimystä. Mystifioitumisen myötä teksti saattaisi innoittaa yhä useampia radikalisoitumaan sen pohjalta, kun he eivät saa objektiivista näkökulmaa tekstin sisältöön.

Viittaan Kaczynskin manifestiin kappalenumeroittain. Näin ollen lukijan on helpompi löytää tarkka viittauskohta riippumatta käännöksestä tai julkaisupaikasta. Käytän viitteissä manifestin englanninkielistä akronyymiä ISAF ja viittaan kappalenumeroon merkillä §. Suorissa lainauksissa hyödynnän Timo Hännikäisen suomennosta. Kaczynski on luovuttanut kaikki tekijänoikeutensa, joten manifesti on laajalti saatavilla. Vaikka tutkielman keskiössä on juuri *Teollinen yhteiskunta ja sen tulevaisuus*, otan myös huomioon Kaczynskin myöhemmät kirjoitukset, mikäli niissä tarkennetaan manifestin sanomaa tai vastataan sen saamaan kritiikkiin.

Tutkielman alussa tuon esille kirjoittajien taustaa ja seikkoja, jotka ovat mahdollisesti vaikuttaneet heidän yhteiskuntateoreettisiin näkemyksiinsä. Seuraavaksi siirryn analysoimaan aineistoa ja esittelen tutkielman tarkoituksen kannalta tärkeimmät huomiot. Neljännessä luvussa käsittelen Kaczynskin kirjoituksen vaikutuksia ja hänen tavoitteidensa toteutumista. Lopuksi teen yhteenvedon tutkielmassa ilmenneistä asioista ja pohdin niiden merkityksiä. Tutkimuksessa haluan tuoda esille ja selventää Kaczynskin poliittista teoriaa peilaamalla sitä toista luontoa ja luonnollisuutta korostavaa teoriaa vasten.

2 TAUSTAA

2.1 Theodore Kaczynski – The Unabomber

Theodore Kaczynski, joka tunnetaan paremmin nimellä Unabomber, on yhdysvaltalainen terroristi ja sarjamurhaaja. Vuosien 1978 ja 1995 välillä hän lähetti kirjepommeja eri puolille Yhdysvaltoja murhaten kolme ja haavoittaen 23 ihmistä. Yhteensä hän lähetti pommeja 16 kappaletta kohteinaan ensisijaisesti yliopistot sekä lentoyhtiöt. (Pass & Embar-Seddon, 2015, s. 965).

Lapsena Kaczynski oli akateemisesti lahjakas, ja hänen ilmoitetaan saaneen jo kymmenvuotiaana äö-testissä tulos 157. Hänet siirrettiin opiskelemaan ylemmälle luokalle, mikä kuitenkin osaltaan johti Kaczynskin sosiaalisten taitojen heikkenemiseen ja syrjäytymiseen. Kaczynski on myöhemmin myös itse kirjoittanut lapsuusajan kiusaamisesta ja syrjinnästä. Kaczynski valmistui lukiosta 15-vuotiaana ja aloitti matematiikan opinnot Harvardin yliopistossa vain 16-vuotiaana. Yliopiston loppuaikoina Kaczynski lisäksi kärsi sukupuoli-dysforiasta, muttei koskaan käsitellyt asiaa. Hän kuitenkin haki psykiatrilla apua ahdistukseen ja pyrki sopeutumaan akateemiseen ympäristöön. Valmistuttuaan Kaczynski työskenteli hetken yliopiston apulaisprofessorina, mutta jätti työnsä pian sosiaalisten ongelmien takia vuonna 1969. Tämän jälkeen hän alkoi näyttämään piirteitä skitsofreniasta ja suuntasi vihansa teknologista yhteiskuntaa kohtaan. (Pass & Embar-Seddon, 2015, s. 965–966).

Ensimmäisen pomminsa Kaczynski lähetti Illinoisin yliopistoon vuonna 1978 ja se aiheutti paketin avanneelle kampuspoliisi Terry Markerille vähäisiä vammoja.

Tämän jälkeen hän lähetti useita pommeja lentoyhtiöihin ja onnistui jopa asettamaan pommin lennolle Chicagosta Washingtoniin. Pommi ei kuitenkaan räjähtänyt ajastinvian takia, mutta voimaltaan se olisi riittänyt pudottamaan koneen. Tämän jälkeen FBI aloitti UNABOM (UN = university, A = airlines, BOM= bomber, suom. yliopisto- ja lentoliikennepommittaja) tutkinnan, josta tuli aikansa kallein. Kaczynskin ensimmäinen kuolonuhri oli tietokoneliikkeen omistaja Hugh Scrutton vuonna 1985. Seuraava uhri oli vuonna 1994 Thomas J. Mosser, jonka yritys oli auttanut puhdistamaan Exxon öljy-yhtiön maineen tuhoisan Exxon Valdez öljyvuodon jälkeen. Kolmas ja viimeinen uhri oli sahateollisuuden lobbari Gilbert P. Murray vuonna 1995. (Pass & Embar-Seddon, 2015, s. 966–967).

Vuonna 1995 Kaczynski alkoi kiristämään lehdistöä, jotta nämä julkaisisivat hänen esseensä *Teollinen yhteiskunta ja sen tulevaisuus*. Muuten hän uhkasi jatkaa pommien lähettämistä. Lopulta Unabomberin manifestina tunnetuksi tullut teksti julkaistiin 18.9.1995 *Washington Post* ja *The New York Times* -lehdissä. Julkaisun jälkeen Kaczynskin veli David Kaczynski tunnisti tekstin olevan kirjoitusasultaan samankaltainen veljensä aiempien tekstien ja kirjeiden kanssa ja ilmiantoi tämän viranomaisille. Ted Kaczynski pidätettiin erämaamökistään 3.4.1996 ja hänet tuomittiin elinkautiseen ilman mahdollisuutta koevapauteen, välttämällä kuitenkin kuolemantuomion. (Pass & Embar-Seddon, 2015, s. 967).

2.2 Jean-Jacques Rousseau

Jean-Jacques Rousseau syntyi 1712 Genevessä ranskalaista alkuperää olevaan perheeseen. Hänen äitinsä kuoli pian synnytyksen jälkeen, ja Rousseau'n isä toimi tämän pääasiallisena kasvattajana. Heidän perheensä nautti Geneven kansalaisen oikeuksista, ja lapsuudessa Rousseau opiskeli valtio-opillisia teoksia. Kun Rousseau oli kymmenvuotias, hänen isänsä joutui pakenemaan Genevestä ja Rousseau siirtyi ensin pastorin opetukseen ja myöhemmin erään kaivertajan oppipojaksi. Tämän jälkeen hän työskenteli eri aatelisten palveluksessa toimien opettajana ja säveltäen musiikkia (Bertram, 2020; Rousseau ym., 2002, s. 36).

Eräässä aatelisperheessä työskennellessään Rousseau varasti nauhan, ja syytti tästä toista palvelijaa. Tapausta muuten tuskin huomioitaisiin, mutta Rousseau itse mainitsee sen teoksissaan ja sanoo sen vaikuttaneen hänen näkemyksiinsä oikeudenmukaisuudesta. Toinen Rousseauun kirjoituksiin vaikuttanut tapahtuma, oli hänen muuttonsa Lyoniin vuonna 1740, missä hän tutustui ranskalaisiin valistusajattelijoihin. Vuonna 1745 Rousseau meni naimisiin piikana työskentelevän Thérèse Levasseurin kanssa. Thérèse synnytti yhteensä viisi lasta, jotka kaikki Rousseau lähetti löytölapsille tarkoitettuun laitokseen. Tämä lapsien hylkääminen on ristiriidassa Rousseauun omien kasvatustieteellisten neuvojen kanssa, ja tekoa on myöhemmin käytetty häntä vastaan. (Bertram, 2020).

Vuonna 1750 Rousseau nousi kuuluisuuteen voittaen esseellään *Tutkielma taiteista ja tieteistä* Dijonin akatemian kirjoituskilpailun. Esseessään Rousseau perustelee kehityksen, erityisesti tieteiden ja taiteiden, olevan haitallisia ihmisten luontaisille hyveille. Essee sai lukuisia vastauksia ja Rousseau hioi filosofiaansa, ja julkaisi 1755 seuraavan tunnetun teoksensa *Tutkielma ihmisten välisen eriarvoisuuden alkuperästä ja perusteista*, jossa Rousseau jatkaa teoriaansa ihmisen kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Tämän jälkeen Rousseauun tärkeimmät teokset olivat romaani *Julie, eli uusi Heloise*, kasvatustieteellinen teos *Émile, eli kasvatuksesta* sekä viimein valtiotieteellinen *Yhteiskuntasopimuksesta*. *Émile* kuitenkin tuomittiin sekä Pariisissa, että Genevessä harhaopillisena, ja Rousseau joutui pakenemaan Englantiin toisen aikansa kuuluisan filosofin David Humen kutsumana (Bertram, 2020).

Englannissa Rousseauun mielenterveys alkoi kuitenkin järkkymään, ja hän alkoi jopa vainoharhaiseksi auttajiaan kohtaan. Hän palasi Ranskaan 1767, jossa hän viimeisteli omaelämäkertansa *Tunnustuksia*. Rousseau eli viimeiset vuotensa keskittyen musiikkiin, mutta osallistui myös Puolan valtiojärjestyksen luomiseen. Rousseau kuoli vuonna 1778. Hänen teoksensa *Yhteiskuntasopimuksesta* nousi kuitenkin myöhemmin keskiöön Ranskan suuren vallankumouksen innoittajana, ja

vuonna 1794 vallankumoukselliset siirsivät kunnianosoituksena Rousseau'n jäänteet Panthéonin kirkkoon Pariisiin. (Bertram, 2020; Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 6).

Vaikka Rousseau syntyi suhteelliseen hyvään perheeseen ja arvosti esimerkiksi Geneven kansalaisuutta suuresti, oli hänen elämänsä varrella paljon haasteita. Hän eli koko elämänsä suhteellisen köyhänä ja tienasi elantonsa jäljentämällä nuotteja. Vaikka hänen kirjalliset teoksensa toivatkin lopulta mainetta, oli Rousseau jo nähnyt ihmisten köyhyyttä, epätasa-arvoa sekä ahneutta. Hän uskoi vakaasti kansalaisten vapautteen ja voimaan muuttaa järjestelmää, johon ihmiskunta oli ajautunut. Rousseau näki ihmisissä empatiaa ja viattomuutta, jotka yhteiskunta on riistänyt pakottaen ihmiset taistelemaan toisiaan vastaan selviytyäkseen. (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 7-9).

2.3 Aikakonteksti

Molemmat kirjoittivat yhteiskuntakritiikkiään aikoina, joita pidetään ihmiskunnan kehityksen harppauksina. Rousseau'n kirjallinen tuotanto sijoittuu aikaan juuri ennen teollista vallankumousta. Hän asui kuitenkin hetken Lontoossa, jossa samaan aikaan 1760-luvulla höyrykone jo muutti työntekoa (Xu ym., 2018, s. 90). Rousseau'n tuotanto käsittelee kuitenkin enemmän aatelisten ja talonpoikien suhdetta, eikä niin sanottua porvaristoa ole vielä ehtinyt muodostumaan. Ensimmäiset merkit vaurastumisesta olivat kuitenkin jo ilmassa myös Manner-Euroopassa.

Kaczynski muodosti yhteiskuntakritiikkinsä samaan aikaan kolmannen teollisen vallankumouksen kanssa 1960-luvulta alkaen. Silloin informaatioteknologia ja robotiikka lisääntyivät automatisoiden tuotantoa. Toisinaan tätä nimitetään myös digitaaliseksi vallankumoukseksi, vaikka yleisemmin sen nähdään alkaneen vasta 2000-luvulla Internetin käytön yleistymisen myötä (Xu ym., 2018, s. 91).

Molemmat siis kirjoittivat suurten yhteiskunnallisten muutosten aikana. Yhteiskunnalliset murrokset aiheuttavat usein epätietoisuutta sekä levottomuutta, mikä on saattanut vaikuttaa kirjoittajien kriittiseen suhtautumiseen yhteiskunnallista

järjestelmää kohtaan. On kuitenkin huomioitava, että Kaczynskin kritiikki kohdistuu yhteiskuntaan, joka muodostui vasta Rousseau'n jälkeen. Sellaiset vallankäytön välineet kuten biopolitiikka, jota Kaczynski pitää merkittävänä yhteiskunnassa, vahvistuivat vasta 1900-luvulla (ISAIF, §38). Emme siis voi tietää millaista yhteiskuntakritiikkiä Rousseau olisi kirjoittanut samasta järjestelmästä, johon Kaczynski kohdistaa kritiikkinsä. Ihmisten suhde luontoon on muuttunut merkittävästi viimeisen 200 vuoden aikana, mutta monet Rousseau'n teoriat ovat silti relevantteja tänäkin päivänä.

Rousseau kuvailee yhteiskuntaa suurten muutosten, kuten vallankumouksen, jälkeen kuuliaiseksi sekä terveeksi. Hän lisää levottomuuden olevan vain hetkellinen taudinpuuska, jonka jälkeen yhteiskunta nousee feeniks-linnun tavoin tuhkasta. (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 91). Kaczynski sen sijaan ennustaa yhteiskunnallisen levottomuuden jatkuvan ja kasvavan, eikä huomioi aikakausien vaihtelevuutta. Myös hän vertaa yhteiskunnan levottomia aikoja sen sairastumiseen, mutta ei halua yhteiskunnan paranevan vahvempana, vaan tappaa koko järjestelmän sen ollessa heikkona (ISAIF, §135).

3 ANALYYSI

3.1 Yleistahto ja läpisisiaalistuminen

Molemmat kirjoittajat tuovat esille käsitteitä, joiden avulla he kuvailevat ihmisten eettisyyttä, sekä sen merkitystä yhteiskunnassa. Rousseaulle tuo käsite on yleistahdo ja Kaczynskille läpisisiaalistuminen. Käsitteet eivät ole täysin verrannollisia, mutta ne molemmat kuvailevat ihmisten yhteiskunnassa yhteisesti jakaman moraalisen luonnetta ja laatua. Käsitteiden avulla tuon esille kirjoittajien ihmiskuvia, sekä näkemystä jaetusta moraalista

Rousseau esittää yhteiskuntateoriansa tueksi yleistahdon käsitteen. Yhteiskunnassa, jokainen sen jäsen luovuttaa kaiken voimansa yleistahdolle ja tämän tahdon tavoite on jäsenten yhteinen hyvinvointi ja säilyminen. Yhteisöllä on lisäksi oikeus pakottaa sen jäsen tottelemaan yleistahtoa, koska tällöin hänet pakotetaan olemaan vapaa ja turvassa muista pahemmista riippuvuuksista. Rousseau kuvailee yleistahtoa yksinkertaisen ja hyvän yhteisön keskuudessa selkeäksi, jolloin esimerkiksi lakeja säätäessä kaikki jäsenet ovat yhteisymmärryksessä. Yleistahdolle vastakkaista on keskittyä vain tietyn ryhmittymän tai puolueen etuun, mutta silloinkin yleistahdo ei katoa, vaan ihmisten itsekkyyden on ottanut siitä vallan (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 53, 57, 172-174).

Kaczynski ei näe yksilöitä yhtä positiivisessa valossa kuin Rousseau. Hän kuvailee yhteiskunnan jäsenten ajattelevan ja toimivan yhteiskunnan vaatimalla tavalla, mutta pitää tätä huonona ja koulutettuna asiana. Kaczynskin mukaan modernin

yhteiskunnan moraalinen koodi on muodostunut liian vaativaksi, eikä kukaan pysty täyttämään sen vaatimuksia. Joissakin ihmisen tunteissa on hänen mukaansa aina epämoraalinen alkuperä, ja näitä tunteita on kaikilla. Kun yhteiskunnan vaatima moraalinen koodi ottaa vallan yksilöstä, tulee hänestä läpisosiaalistunut. Läpisosiaalistumisella Kaczynski tarkoittaa henkilöä, jonka oma ajattelukyky ja henkinen terveys kärsivät, koska tämä yrittää liian paljon käyttäytyä yhteiskunnan normien mukaisesti. (ISAIF, §24-§25).

Sekä Rousseau, että Kaczynski puhuvat häpeän tunteesta liittyen näkökulmiinsa. Rousseau kirjoittaa, miten häpeä ehkäisee kansalaisia tekemästä epämoraalisia ja arvottomia päätöksiä tilanteissa, joissa kanta esitetään julkisesti (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 196). Kaczynskin mukaan järjestelmän tavoite on saada ihmiset jo varhain tuntemaan häpeää käytöksestä ja puheesta, joka ei sovellu yhteiskuntaan. Tärkeää on kuitenkin Kaczynskin huomio, että läpisosiaalistunut henkilö kokee häpeää myös pelkistä ajatuksista, jotka ovat yleiselle moraalille (vrt. yleistahdo) vastakkaisia. (ISAIF, §26). Kaczynskin mukaan yksilö siis kokee luonnollisesti yleistahdon vastakkaisia tunteita, vaikka hän muuten noudattaa ja kannattaa yleistahtoa. Rousseau puolestaan näkee yleistahdon vastakkaisten ajatusten tulevan yksilön ulkopuolelta, esimerkiksi varallisuudesta, jota käsitellään tarkemmin myöhemmässä osiossa.

Rousseau siis kuvailee yleistahtoa, joka on kansalaisen sisäinen luonnollinen maalaisjärki. Kaczynski puolestaan näkee tällaisen yhteiskunnan puolesta toimimisen olevan etenkin nykyvasemmiston keskuudessa epäluonnollista ja manipuloitua. Kun Rousseau näkee ihmisen olevan sisimmässään hyvä ja haluavan aina yhteisönsä parasta, ellei hänet ole huijattu muuhun, Kaczynski sanoo jokaisen sisimmässä olevan pahuutta, jonka yhteiskunta tukahduttaa. Kyseessä ovat siis selkeästi eri lähtökohdat. Kaczynskin läpisosiaalistuminen voidaan tulkita kritiikiksi ja vastaukseksi Rousseauin positiiviselle ihmiskuvalle.

Kaczynskin läpisosiaalistuminen on kuitenkin luonteeltaan samankaltainen Rousseauin yleistahdon kanssa. Toisaalta Kaczynski kirjoittaa, ettei mikään eettinen

koodi, instituutio tai yhteinen sopimus ole pysyvä, vaan ne kaikki purkautuvat tai muuttuvat lopulta (ISAIF, §133). Mitään ihmisten yhteisesti jakamaa ikuista yleistahtoa ei siis Kaczynskin mukaan ole olemassa, ainakaan yhtä vakaana kuin Rousseau esittää. Tärkeintä on kuitenkin ero siinä, miten Rousseau kuvailee yhteisen moraalien kumpuavan yhteisön jäsenten sisältä ja täten voimistavan yhteiskuntaa. Kaczynski puolestaan näkee yhteisen moraalien yksilöiden ulkopuolelta tulevaksi alistavaksi voimaksi.

3.2 Vapaus ja orjuus

Rousseau kuvailee orjuutta tilana, johon ihminen päätyy yhteiskunnassa, jossa yksityisetujen tavoittelu on mennyt yhteisen edun edelle. Hän esimerkiksi kirjoittaa varallisuuden ryöstäneen kansalaiset valtiolta tehden heistä orjia toisilleen ja yleiselle mielipiteelle (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 123). Tämän lisäksi Rousseau käyttää orjuutta vertauskuvana yhteiskunnallisen vapauden menettämiseksi. Rousseaulle vapaus on ehdoton, eikä ihmisellä ole oikeutta luovuttaa omaa vapauttaan pois. Tällä hän perustelee kansan oikeutta vaihtaa epämieluisa hallinto. Sopimus, jossa toisella osapuolella on ehdoton valta ja toisella ei mitään, on hänen mukaansa mitätön. (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 44–45).

Rousseau tekee myös tärkeän erottelun vapauden laaduista. Hänen mukaansa yhteiskuntasopimuksen myötä ihminen menettää luonnollisen vapautensa, eli rajoittamattoman oikeuden tehdä mitä tahansa hän haluaa. Samalla hän kuitenkin saa kansalaisvapauden sekä omistusoikeuden. Rousseau myös nimeää siveellisen vapauden, joka tulee yhteiskunnasta, ja tarkoittaa järkevien valintojen tekemistä mielitekojen sijaan. Pelkkä luonnollinen vapaus tarkoittaa Rousseaulle kuitenkin orjuutta, koska silloin ihminen on vain halujensa vallassa. (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 59).

Myös Kaczynski kirjoittaa vapauden olevan termi, jonka voi määritellä monin eri tavoin. Vapaus, josta hän tekstissään puhuu, on olemassaolon hallintaa ja valtaa omien elinolosuhteiden yli. (ISAIF, §94). Hänen mukaansa modernin yhteiskunnan

vapaus tarkoittaa vain porvarillista vapautta, eli ennalta tarkkaan rajattua vapautta, jonka tarkoituksena on taloudellisen järjestelmän ja yhteiskunnan hyödyttäminen yksilön vapauksien hinnalla. Porvarillinen vapaus tulee ansaita käyttämällä sitä kehitykseen. Esimerkiksi sananvapaus on hyväksyttävää ja merkittävää silloin, kun se rajoittaa poliitikkojen järjestelmälle haitallisimpia väärinkäytöksiä. Hän lisää yhteiskuntateoreetikkojen kirjoittaneen vapaudesta vääristyneesti, koska he ovat ajatelleet määritelmässään vain omien tarpeidensa täyttymistä. (ISAIF, §97).

Rousseau kirjoittaa konkreettisen orjuuden alkaneen väkivallasta, jonka jälkeen orjat ovat pelkuruuden takia omaksuneet asemansa, ja jopa pitävät sitä miellyttävänä. Hänen mukaansa kukaan ei ole luonnostaan orja, vaan orjuus on syntynyt vastoin luontoa. (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 41). Rousseau orjuuden vastustus ei kuitenkaan koske kaikkia, eikä hän julistuksellaan puhu siirtomaavaltojen ja erityisesti Afrikan orjien vapauttamisen puolesta (Falaky, 2015, s. 9). Rousseau ja ranskalainen valistusfilosofia nähdään usein edesauttaneen orjuuden purkamista Ranskan siirtomaissa Ranskan suuren vallankumouksen myötä. Todellisuudessa Rousseau kirjoittaa konkreettisesta orjuudesta myöhemmissä teksteissään jopa ihailevaan sävyyn kuvaten sitä monien orjanomistajien tapaan mestari-oppilas suhteeksi (Falaky, 2015, s. 17). Rousseau myös myöntää, että tietyissä olosuhteissa kansalaisten aito vapaus on mahdollista vain, jos jotkut ihmiset ovat tuomittuja orjatyöhön (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 163).

Kaczynski mainitsee orjuuden Yhdysvaltojen historiassa sen konkreettisessa muodossa. Hän ei kuitenkaan tuomitse itse orjuutta suoraan epämoraalisena, vaan orjuuteen tyytymistä. Hän käyttää tätä orjuuteen tyytymistä vertauskuvana elämälle, jossa ihminen ei aktiivisesti halua muuttaa teollis-tekнологista yhteiskuntaa ja taistele muutoksen puolesta. Hänen näkemyksensä on, että moderni yhteiskunta on ajautunut tilaan, jossa kaikki yksilöt ovat orjia järjestelmälle. Tämän takia teknologian hyödyt tulee uhrata vapauden puolesta. (ISAIF, §77–78, §112). Kaczynskin mukaan modernin yhteiskunnan tila on siis samankaltainen, kuin Rousseau kuvailema tila, jossa kansalla ei ole mahdollisuutta muuttaa hallintoa tai

yhteiskuntasopimusta. Todellista orjuutta se on kuitenkin vasta silloin, kun kansalainen tyytyy laittomaan yhteiskuntasopimukseen.

Rousseau ja Kaczynski käyttävät molemmat laajalti orjuuden käsitettä kuvaillessaan yhteiskuntaa. Orjuutta käytetään vapauden vastakäsitteenä ja viittaa yksilön kyvyttömyyteen toimia yhteiskunnassa ihmiselle luontaisella tavalla. Huomattavaa on myös, ettei orjuuden moraalittomuudesta puhuttaessa, kumpikaan tarkoita tällä orjuuttajan olevan paha, vaan orjan olevan heikko ja toimivan vastoin ihmisluontoa. Itse vapauden määritelmä kuitenkin eroaa kirjoittajilla. Rousseau ottaa huomioon yhteiskunnan tarjoavan myös positiivista vapautta sivistyksen ja järjen muodossa. Kaczynskille nämä eivät näyttäyty ainakaan nykyaikana vapautena, vaan päinvastoin yhteiskunnan kontrollina, mikä näkyy esimerkiksi aikaisemmassa osiossa mainitussa läpisosiaalistumisessa. Hän siis olisi valmis palauttamaan yhteiskunnan Rousseauin kuvaileman luonnollisen vapauden tilaan, eikä näe esimerkiksi siveellistä vapautta todellisena tai hyödyllisenä.

3.3 Omistaminen ja viihde

Rousseauin mukaan ilman pysyvää omaisuutta ei ole sotaa. Hän painottaa filosofien ja kansanedustajien olevan kykenemättömiä tekemään parhaita päätöksiä yhteiskunnan puolesta, koska nämä tavoittelevat vain varallisuutta. Hän ehdottaa jopa, että hallituksella on oikeus käyttää hedelmällisen vuoden ylijäämä, jotta kansa ei sortuisi tuhlailuun. Hänen ihanteenaan ovat ahkerat kansalaiset, jotka eivät ole orjia varallisuudelle, vaan elävät omavaraisesti ja käyttävät aikansa yhteiskunnalliseen toimintaan. Hyvässä valtiossa kansalainen ei murehdi yksityisestä varallisuudesta, vaan voi luottaa, että yhteisestä hyvästä jää hänelle riittävästi elämiseen. (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 46, 68, 140, 160, 163).

Rousseauin mukaan varallisuuden ja ylellisyyden ongelma on sen epätasainen jakautuminen. Rikas on turmeltunut, veltto ja turhamainen, kun taas köyhä elää varallisuuden himossa (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 122). Rousseau ei siis esitä

tasa-arvoa itseisarvona vaan näkee sen olevan välinearvo, jolla ihmisluonteen jalot ominaisuudet kuten ahkeruus ja nöyryys tulevat paremmin esille.

Kaczynski päätyy samaan lopputulokseen Rousseau'n kanssa, mutta vie varallisuuden ongelmat tästä vielä syvemmälle. Myös hän kuvailee varallisuudessa elävää aristokratiaa turmeltuneeksi ja joutilaaksi, mikä puolestaan johtaa psyykkisiin ongelmiin ihmisluonnolle tärkeän työskentelyn ja siitä saatavan täyttymyksen puuttuessa (ISAIF, §34). Kun varallisuus on lisääntynyt teknologisen kehityksen myötä, ongelmat ovat kasvaneet, ja niitä on pyritty paikkaamaan yhä suuremmalla määrällä ylellisyyttä ja viihdettä (ISAIF, §147).

Teksteissään Rousseau kritisoi vaurautta ja luksusta. Myös Kaczynski pitää yltäkylläisyyttä useiden yhteiskunnallisten ongelmien aiheuttajana. Molemmille ylimääräinen omistaminen ehkäisee yhteiskunnallista vaikuttamista sekä hidastaa viisasta päätöksentekoa. Rousseau vetoaa ihmisen luontaisiin ominaisuuksiin mukaillen jo antiikissa Aristoteleen määrittelemiä hyveitä. Kaczynski puolestaan perustelee luontaisten ominaisuuksien toteuttamisen tieteellisillä faktoilla mainiten esimerkiksi psyykkiset sairaudet.

3.4 Yksilö ja yhteiskunta

Yksilön ja yhteiskunnan välisessä valtasuhteessa Kaczynski lähtee samasta vallan laskukaavasta kuin Rousseau. Kaczynski kirjoittaa *"Kun päätös koskee vaikkapa miljoonaa ihmistä jokaisella yksilöllä on keskimäärin vain yhden miljoonasosan verran vaikutusvaltaa päätökseen"* (Kaczynski & Hännikäinen, 2020, §117). Rousseau on esittänyt saman laskukaavan, mutta painottaa kansalaisen olevan edelleen yhteiskunnan yläpuolella lakien herrana (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 110–111). Kaczynski on samaa mieltä Rousseau'n kanssa, mutta hän näkee modernin yhteiskunnan ajautuneen teknologian johdosta tilaan, jossa ylintä valtaa ei enää käytä kaikissa tilanteissa kansalainen, vaan päätösvaltaa käyttävät virkamiehet, asiantuntijat sekä yritysjohtajat (ISAIF, §117). Kaczynskin näkemystä modernin valtion asiantuntija- ja virkamiesvallasta voi verrata Rousseau'n kuvailuun

ylimysvallasta. Rousseau mukaan tällainen vallanjako voi olla hyvä, mikäli viisaat ja rikkaat hallitsevat joukkoa sen omaksi parhaaksi ja kohtuudella (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 126).

Molemmille yksilö on samalla velvoitettu olemaan aktiivinen. Kaczynski kirjoittaa: *"nykyään ihmiset elävät enemmän sitä mitä järjestelmä tekee heidän vuokseen tai heille kuin mitä he tekevät itsensä vuoksi"* (ISAIF, §66). Hän ei suoraan kirjoita valtion tarjoamien etuuksien tai tukiverkkojen olevan haitallisia, muttei myöskään kannata niitä. Esimerkiksi lääketiedettä ei tarvita, koska primitiivinen ihminen pystyi hyväksymään oman kuolemansa. Kun yhteiskunnan säännöt ja keinot hyvinvoinnin lisäämiseksi puretaan, on jokainen itse vastuussa omasta, tai pienen ryhmän turvallisuudesta. Tämä vastuu ja sen täyttäminen puolestaan lisäävät ihmisten henkistä hyvinvointia, koska se on ihmiselle luontainen tapa elää. Teollisessa järjestelmässä ja modernissa yhteiskunnassa turvallisuus on Kaczynskin mukaan liian riippuvaista muista ihmisistä. Tästä esimerkkinä on yksilö, jonka on elannon saamiseksi pakko asua saastuneessa kaupungissa, ja lopulta kuolla syöpään. (ISAIF, §69-70).

Myös Rousseau suhtautuu päätöksentekoon velvoittavasti. Hänen mukaansa yhteiskuntasopimuksen mukainen kansalaisten tasa-arvo tarkoittaa samalla vastuun jakautumista kaikille (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 165). Rousseau kirjoittaa *"silloin kun valtion palveleminen lakkaa olemasta kansalaisen tärkein tehtävä - - on valtio jo lähellä perikatoansa"* (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 159). Tässä tiivistyy selkeästi kirjoittajien välinen näkemysero, Rousseau kysyy, mitä yksilö voi tehdä yhteiskunnalle ja Kaczynski mitä yksilö voi tehdä itselleen. Kaczynski mainitseekin Rousseauin ihaileman yhteiskunnan palvelemisen ja kollektivismin negatiivisesti (ISAIF, §229). Kuitenkin myös Rousseau valitsee vapauden turvallisuuden kustannuksella kirjoittaen vaarallisen vapauden olevan parempi vaihtoehto, kuin rauhallinen orjuus (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 123).

Ero kirjoittajien välillä syvenee, kun huomioon otetaan näkemysten seuraukset ja vapaaehtoisuus. Kaczynskin mukaan yksilön vastuuta itsestään tulee lisätä siinä

määrin, että luonnonvalinta säilyy ihmisten keskuudessa. Tämä tarkoittaa, ettei järjestelmä saa auttaa myöskään silloin, kun yksilö ei ole voinut vaikuttaa omaan tilanteeseensa. Esimerkkinä hän käyttää diabetesta, joka tulisi jättää hoitamatta, ja täten seuloa pois ihmisten geneeistä. (ISAIF, §122). Kaczynski ei kuitenkaan ota huomioon ihmisten empatiaa ja sen hyötyjä, tässä mielessä hänen teoriansa on kaksinaismoralistinen. Hän halveksuu järjestelmää, jossa kukoistaminen vaatii muiden työntämistä alaspäin, mutta samalla kuitenkin tuomitsee muiden auttamisen ihmislajia huonontavana toimintana (ISAIF, §174).

3.5 Pienyhteisöt

Rousseau kuvailee kansaa, joka yhteiskuntaa perustettaessa olisi paras. Kansa tuntisi jo yhteenkuuluvuutta esimerkiksi alkuperän perusteella, muttei vielä omista erikoisia tapoja tai taikaluuloja. Kansa tulisi myös toimeen omillaan ja kaikki jäsenet olisivat tuttuja toisilleen. (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 99–100). Etenkin omavaraisuus ja muiden jäsenten tunteminen rajaavat Rousseauin ihanneyhteiskunnasta melko pienen maanviljelyyn tai metsästyksen ja keräilyyn keskittyneen ryhmän. On kuitenkin huomattava kohdan viittaavan juuri valtion perustamisen aikaan, josta yhteiskunta saattaisi vielä kehittyä. Hän kuitenkin kirjoittaa luonnon olevan voittamaton ja lähtöpiste johon valtioiden horjuessa aina palataan (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 104).

Nämä ominaisuudet jatkuvat Rousseauin kirjassa, kun hän kuvailee kansanvaltaa. Hän myöntää, ettei todellista kansanvaltaa ole koskaan ollut eikä tule olemaan, koska toimivuuden vaatimukset ovat liian tiukat. Ennen pitkään kansanvallassa syntyy yhä monimutkaisempia ongelmia, ihmiset eivät enää tunne toisiaan sekä vallan tasa-arvo järkkyy toisien saadessa enemmän varallisuutta kuin muut. Erityisesti jäsenten tuttuus on vaikea pitää yllä, varsinkin kun Rousseau myöhemmin kirjoittaa valtiosyhtymän menestyksen merkki olevan kansalaisten lukumäärän lisääntyminen (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 146). Tämän johdosta valta keskittyy pienelle ryhmälle, koska muuten valtion asioita ei saada hoidettua tarpeeksi tehokkaasti. (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 122). Rousseau siis myöntää

maalaisyhteisön ja utopistisen kansanvallan säilyttämisen olevan mahdotonta, mutta tämä ei estä häntä palaamasta tällaiseen yhteisöön vielä myöhemmin kirjassaan.

Rousseaun *Yhteiskuntasopimuksesta* -teoksen neljäs kirja keskittyy Rousseaun ihanneyhteiskunnan kuvailemiseen hänen kertoessaan Rooman tasavallan alkuajoista. Yhteisössä vallitsee rauha ja yksinkertaiset ihmiset pystyvät helposti saavuttamaan yhteistunnon mukaiset vähäiset lait. Rooman valtakunnan maaseudun kansalaiset olivat arvostettuja, samalla kun kaupunkeihin oli karkotettu pahamaineiset taiteet, käsityöt, juonittelu sekä rikkaus. Rehellinen maanviljely ja ahkera työnteko olivat yhteiskunnassa ihailun kohteina omistamisen sekä koreilun sijaan. Sotilaat taistelivat vapauden ja oman kotinsa puolesta, eivätkä pelkäksi ammatikseen. (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 172, 185–189).

Kaczynskin mukaan nykyaikainen teknologinen yhteiskunta vaatii uskollisuutta ensisijaisesti järjestelmälle ja vasta toissijaisesti pieniyhteisölle, kuten perheelle. Tämä näkyy esimerkiksi muuttoliikkeissä, joissa ihmiset pakotetaan muuttamaan pois kotiseudultaan työn perässä (ISAIF, §51). Hän siis näkee järjestelmän olevan uhka perhesiteille sekä vakiintumiselle. Kaczynski mainitsee 1800-luvun uudisraivaajaviljelijät, jotka saivat valita oman maa-alueensa, viljellä sitä ja osallistua autonomisen ryhmän päätöksentekoon esimerkkinä paremmasta, muttei täydellisestä, elämäntyylistä (ISAIF, §57).

Kaczynski toteaa luonnon pitävän huolen itsestään ja se on ollut olemassa jo ennen ihmisyhteiskuntia. Tämä on hänen mukaansa todiste siitä, ettei ole tarvetta luoda tietynlaista yhteiskuntajärjestelmää, mutta nykyinen järjestelmä tulee kuitenkin purkaa, koska sen vaikutukset luontoon ovat tuhoisia ja sen jälkien paraneminen tulee kestämään kauan. Modernin järjestelmän kaatumisen jälkeen ainoa tapa elää on luonnon läheisyydessä maanviljelyn, karjanhoidon, metsästyksen, kalastuksen sekä keräilyn parissa. Tämä yhdistettynä kommunikaatioyhteyksien katoamiseen saa ihmiset toimimaan paikallisessa yhteistyössä, eivätkä suuret kaukaiset organisaatiot enää pysty käyttämään valtaa heidän ylitseen. (ISAIF, §184).

Molemmat kirjoittavat yksinkertaisen elämän eduista. Kaczynski kuitenkin painottaa enemmän henkistä terveyttä ja ihmisluonnon mukaista elämää. Rousseau puolestaan painottaa oikeudenmukaisuutta ja jaloutta. Rousseau esittää luonnon voittamattomana, kun taas Kaczynski näkee sen olevan uhattuna ja siksi ihmisten täytyy aktiivisesti nousta puolustamaan sitä. Hän ei kuitenkaan mainitse luonnon tuhoutuvan täysin ja lopullisesti, vaan ennemmin painottaa ihmisten jatkuvaa erkaantumista siitä. Molemmille omaa aikaansa parempi yhteiskunta on hyvin samankaltainen. Kaczynski kuitenkin mainitsee antiikin Roomassa olleen hieman liian kehittynyttä teknologiaa, koska esimerkiksi heidän viemäriverkostonsa oli organisaatiosta riippuvainen (ISAIF, §208). Tämä kritiikki tosin kohdistuu enemmän myös Rousseauun kritisoimaan Rooman kaupunkielämään. Silti, kirjoituksissa Rousseau kuvailee enemmän sitä, mitä ihmiset tekevät yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa keskenään. Kaczynski kuvailee huomattavasti enemmän sitä, mitä ihminen tekee yksin ja minkälaiset hänen sisäiset tunteensa ovat.

3.6 Uhriutuminen

Sekä Rousseau, että Kaczynski kirjoittavat ryhmistä, jotka omaksuvat uhrin aseman ja täten eivät riittävästi vaikuta yhteiskunnalliseen toimintaan. Rousseau nostaa esille aikansa kristityt. Hän kirjoittaa, miten jotkut ajattelevat huonojen hallitusten olevan Jumalan lähettämiä, ja siksi heidän mukaansa niitä tulisi totella rangaistuksina. Rousseau toteaa, ettei tällainen ajattelutapa sovi valtio-oppiin ja vertaa sitä lääkäriin, joka lupaa ihmeitä, mutta kehottaa sairaita kärsivällisyyteen tekemättä mitään, mikä oikeasti parantaisi potilaat. Täten kristinusko saarnaa vain orjuutta. (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 135, 220).

Myöhemmin kirjassaan Rousseau tuo esille lisää syitä, miksi kristinuskon sovittaminen yhteiskunnalliseen hallintoon on vaikeaa. Hänen mukaansa uskonnot olivat ennen sidoksissa valtioon, ja sodassa valloitettiin myös toisen Jumala. Nämä valtioiden Jumalat tekivät kansoistaan verenhimoisia ja suvaitsemattomia. Kristinusko kuitenkin muutti tämän, koska se ei tue valtiota ja sen henki on säilynyt ihmisten keskuudessa. Rousseau kuitenkin näkee tässä ongelmia. Ensiksikin hyvän

valtiojärjestyksen luominen kristityissä maissa on mahdotonta, koska kansalaiset eivät tiedä tulisiko totella kirkkoa vai maallista valtaa. Toisekseen kun valtiolla menee hyvin, kristityt eivät koe ylpeyttä tai isänmaallisuutta. (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 211–212, 217). Vaikka Rousseau kirjoittaa kristinuskosta melko kovasanaisesti, ei tämä tarkoita hänen tuomitsevan sen kokonaisuudessaan, vaan pelkää sen yhdistämisen valtioon. Rousseaulle todellinen puhdas usko on yksilön sisällä, eikä se vaadi alttareita tai yhteiskuntaa (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 215).

Kaczynski mainitsee esikristillisyyden 1800-luvulla esimerkkinä uhriin samaistumisesta niihin kuulumatta, mutta väittää nykyvasemmiston vieneen asenteen vielä pidemmälle (ISAIF, §232). Hän siis lähtee samasta uhriutumisen ongelmasta, kuin Rousseau ja näkee sen vievän yksilön kokemuksen vaikutusmahdollisuuksista. Kaczynski yhdistää uhriutumisen aiemmin esiteltyyn läpisosiaalistumisen käsitteeseen ja pitää sitä yhtenä huonon itsetunnon oireena (ISAIF, §232). Omistautuminen vasemmistolaiselle aatteelle ja uhrien puolustamiselle on hänen mukaansa todella tarkoin säädeltyä vallanhalua (ISAIF, §230).

Kaczynskin perustelut uhrien puolustamisen ongelmallisuudelle jäävät kuitenkin itse manifestissa hieman puutteellisiksi. Hän täydentää tätä myöhemmin julkaistussa kirjoituksessaan, jossa hän nimeää alistamisen lopettamiseen tähtäävät liikkeet tehottomiksi, koska niiden tavoitteet ovat epäselvät, eivätkä ne vaadi yhteiskuntarakenteen muuttumista. Esimerkiksi feministiset tavoitteet jopa tehostavat teknis-teollisen järjestelmän toimintaa. Eri ryhmien oikeuksien puolustaminen on Kaczynskin mukaan häiriöksi hänen kannattamansa vallankumouksen toteutumiselle. (Kaczynski & Hännikäinen, 2020, s. 190–191).

4 KACZYNSKIN VAIKUTUKSET

Ted Kaczynski ja hänen ajatuksensa ovat saaneet jonkin verran kannatusta erityisesti radikaalien ympäristönsuojeluliikkeiden keskuudessa. Esimerkiksi Earth First! -tapahtumassa on jaettu lehtisiä, joissa vaaditaan Kaczynskin vapauttamista ja hänet on kuvattu sädekehällä (Taylor, 1998, s. 7). Kaczynski ei kuitenkaan itse ollut minkään ympäristöliikkeen jäsen. Silti Unabomber toisinaan yritetään yhdistää vahvemmin ympäristöliikkeisiin tavoitteena mustamaalata järjestöjen tavoitteet (Taylor, 1998, s. 18). Vaikka Earth First! -liike on osaltaan näyttänyt tukensa Kaczynskille, on se tapaukseen liittyen muistuttanut järjestön käyttävän vain ei-väkivaltaisia kansalaistottelemattomuuden muotoja ja pitävän kaikkea elämää arvokkaana (Taylor, 1998, s. 15). Tutkimuksen mukaan radikaalien ympäristönsuojeluliikkeiden jäsenten ryhtyminen Unabomberin kaltaiseen terrorismiin on epätodennäköistä ja väite väkivallan tukemisesta perustuu enemmän *a priori* oletukseen, kuin faktoihin (Taylor, 1998, s. 15, 23). Kaczynski itse mainitsee radikaalit ympäristönsuojelijat ryhmänä, joka on jo ottanut luonnon ideologiseksi perustakseen, millä hän perustelee erillisen yhteiskuntajärjestelmän tarpeettomuutta (ISAIF, §184). Hän on lisäksi myöntänyt kirjoittaneensa kirjeen Earth First! -järjestölle ennen pidätystään, mutta kirjeen sisältöä ei ole julkistettu (Taylor, 1998, s. 27).

Kaczynski pyrkii manifestissaan keräämään kannatusta aatteelleen ja yllyttämään vallankumousta. Samalla hän kuitenkin kritisoi vahvasti monia perinteisiä ryhmittymiä, vaikka näiden ryhmittymien sisällä olisi muuten voinut olla kannatusta joillekin Kaczynskin ajatuksille. Vasemmiston kritisointi ja heidän

tavoitteidensa vähättely on manifestissa toistuva teema. Konservatiivien epäluulo valtiota kohtaan on kuitenkin Kaczynskin mukaan pelkästään suuryritysten puolustamista, minkä hän tuo esille huomautuksessa manifestin kappaleeseen §66 (Kaczynski & Hännikäinen, 2020, s. 168). Kun suurin osa mahdollisista Kaczynskin aatteen kannattajista rajautuu pois hänen keinojensa takia, ja samalla hän tuomitsee monet muut aatteet, jää jäljelle vain pieni radikaali-anarkistinen vähemmistö. Unabomberia saatetaankin käyttää enemmän retorisenä keinona pyrkimyksenä mustamaalata esimerkiksi ympäristönsuojeluliikkeiden tavoitteet, jotta ne eivät saisi kannatusta suuren yleisön keskuudessa.

Kaczynskin manifesti on kuitenkin noussut myöhemmin esille norjalaisen terroristin Anders Breivikin kopioitua osia siitä omaan manifestiinsa. Myös Breivik omien sanojensa mukaan tavoitteli vallankumousta, mutta hänen ei nähdä radikalisoituneen Unabomberin innoittamana, eikä hän aja samaa vallankumousta kuin Kaczynski. Sen sijaan Breivik perusteli omat tekonsa esimerkiksi monikulttuurisuuden vastustamisella. (Salminen, 2010, s. 138). On kuitenkin yleistä, että terroristiset teot usein innoittavat muita toistamaan ja jäljittelemään niitä. Esimerkiksi Meksikossa on toiminut Unabomberin innoittama terroristiryhmä (tai henkilö), joka on julistanut vastustavansa esimerkiksi nanoteknologiaa, ja on Kaczynskin tapaan lähettänyt kirjepommeja yliopistoon. (Corneliussen, 2011).

Manifestia myöhemmässä vuonna 2008 julkaistussa kirjoituksessa Kaczynski kuitenkin ilmaisee tyytyväisyytensä nuoriin. Nämä nuoret eivät enää halua sulkea silmiään teknis-teollisen järjestelmän aiheuttamalta tuholta, ovat valmiita korvaamaan vanhat arvot luontoa kunnioittavilla, eivätkä enää tyydy pelkkiin leluihin ja helppoihin ratkaisuihin. Kaczynski kirjoittaa: ” he [nuoret] ovat valmiit hylkäämään teknologisen ihanteen luonnon hallitsemisesta ja korvaamaan sen koko elämän kokonaisuuden kunnioituksella”. (Kaczynski & Hännikäinen, 2020, s. 186). Kaczynski tuo myös esille, että nykyiset liikkeet ympäristönsuojelun sekä naisten, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen sekä eläinten oikeuksien puolesta voisivat olla potentiaalisia, mutta ne toimivat liikaa nykyisen järjestelmän mukaisesti ja ovatkin täten vain reformistisia (Kaczynski & Hännikäinen, 2020, s. 191).

5 YHTEENVETO

Kaczynski kirjoittaa laajalti samoista asioista kuin Rousseau, tuoden ne kuitenkin nykyaikaan. Yhtäläisyyksiä löytyy paljon, ja myös sellaisista aiheista, joita ei käsitellä kaikissa yhteiskuntakriittisissä pohdinnoissa, kuten uhriutumisen tai viihteen vaikutus ja merkitys kansalaisille. Myös vertaukset ja esimerkit ovat osittain yhteneviä. Kirjoittajia yhdistää näkemys ihmisestä luontoon kuuluvana olentona, kun taas yhteiskunta on jotain epäluonnollista. Heidän mukaansa yhteiskuntajärjestelmä tuo esiin ihmisten huonoja piirteitä ja järjestelmä pakottaa heidät taistelemaan toisiaan vastaan.

Kirjoittajien välillä tulee pohtia, mitä he tarkoittavat valtiolla, yhteiskunnalla tai järjestelmällä. Kaczynski käyttää teksteissään paljon sanaa järjestelmä, jolla hän tarkoittaa poliittisia, taloudellisia ja sosiaalisia sääntöjä ja tapoja, jotka määrittelevät ihmisten elämää ja mahdollisuuksia. Termi siis eroaa luonteeltaan Rousseauin valtiosta, joka viittaa valtioon valtio-opillisessa mielessä esimerkiksi lainsäädäntövallan käyttäjänä. Kaczynskille valta on näkymättömämpää ja sellaista, johon yksilö ei ole antanut lupaa yhteiskuntasopimuksen muodossa. Valtaa käyttävät eri organisaatiot, jotka ovat sidoksissa toisiinsa, jolloin yksilöllä ei ole mahdollisuutta vaikuttaa asioihin tai poistua vallan piiristä.

Tärkein ero kirjoittajien väliltä löytyy heidän ihmiskuvistaan ja suhtautumisesta väkivaltaan. Rousseauin ihmiskuva romantisoi ihmisluontoa ja sielun hyveitä. Rousseauin mukaan murhamies, tai muu yhteiskuntaoikeutta rikkova, tulee poistaa valtion alueelta joko maanpakoon tai kuolemaan (Rousseau & Lehtonen, 1997, s. 78).

Vaikka hän kuvailee kansalaisten oikeuksia vaikuttaa valtioon tai vaihtaa se, ei hän tarkenna miten tämä tapahtuu, mikä on osaltaan ymmärrettävää teoreettisessa kirjoituksessa.

Kaczynski puolestaan perustelee murhat sodalla järjestelmää vastaan. Hänen mukaansa esimerkiksi manifestia ei olisi ikinä julkaistu, ellei hän olisi syyllistynyt murhiin ja saanut täten näkyvyyttä (ISAIF, §96). Kaczynskin näkemys muotoileekin seurausetiikkaa, jonka mukaan viattomankin murhaaminen on sallittua, jos sen avulla pelastetaan useita. Lisäksi hän myöntää vallankumouksen johtavan monien ihmisten kuolemaan ja yleiseen kärsimykseen, mutta pitää sitä hyväksyttävänä, koska seurauksena on parempi maailma modernin järjestelmän tuhouduttua (ISAIF, §167). Hänen esimerkeissään tulee ilmi kuva ihmisestä julmana olentona, jonka aggressio tulee sallia osana muita luonnollisia ominaisuuksia.

Kaczynski on tunnetusti lainannut manifestiinsa paljon muilta kirjoittajilta. Hän on myös itse kommentoinut syytöksiä manifestinsa jälkikirjoituksessa. Tässä hän viittaa Jacques Ellulin *The Technological Slavery* -kirjaan, ja sanoo halunneensa tehdä kirjan sanomasta ymmärrettävämmän kaikille lukijoille, eikä vain yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneille. Hän lisää, että kritiikki manifestia kohtaan keskittyy sen merkityksettömiin ulottuvuuksiin, mikä vain todistaa, ettei sen argumentteihin pystyttäisi vastaamaan. Kaczynski kritisoi ajattelijoita siitä, miten he edelleen yrittävät ratkaista 1800-luvulta periytyviä ongelmia kuten epätasa-arvoa ja eläinrääkkäystä, kykenemättä kuitenkaan näkemään koko kuvaa ja näiden ongelmien perimmäistä aiheuttajaa eli teknologiaa. Hänen manifestinsa ei olekaan suunnattu yhteiskuntatieteilijöille, jotka ovat jo lukeneet manifestin kaltaista sisältöä, vaan tavallisille ihmisille, jotka haluavat muuttaa maailmaa. Kaczynskin mukaan monista hänen ajatuksistaan on kirjoitettu aiemmin, mutta uutta on käytännön ratkaisun, eli vallankumouksen vakavasti otettava ehdottaminen. (Kaczynski & Hännikäinen, 2020, s. 179–181).

Se, etteikö manifestin argumentteihin olisi vastattu ei kuitenkaan ole täysin totta. Esimerkiksi Ole Martin Moen on purkanut Kaczynskin argumentteja artikkelissa *The Unabomber's ethics*. Moen artikkelin tarkoituksena on käsitellä Kaczynskin ideologiaa yhteiskuntafilosofiselta kannalta. Hän myöntää, että teknologia on tuonut paljon ongelmia, emmekä tunne sen pitkäaikaisia vaikutuksia. Hän kuitenkin nostaa esille Kaczynskin epä-akateemisen tavan kirjoittaa argumenteistaan, kuten sen miten hän ei huomioi mitään vasta-argumentteja teknologian hyvistä puolista, kuten eliniän nousemisesta. Monet keksinnöt ovat kohentaneet ihmisten elämänlaatua, kuten särkylääkkeet, lukulasit sekä kirjapaino. Vaikka Kaczynski olettaisi teknologian hyvien puolien olevan yleistä tietoa, on hänen tapansa kirjoittaa näistä asioista arvottomina hyvin mustavalkoista. Moen lisäksi kiinnittää huomiota Kaczynskin tapaan esittää primitiivisen yhteiskunnan vakavatkin ongelmat pakollisena pahana, mutta modernin yhteiskunnan ongelmat sietämättöminä. Esimerkiksi ihmisten elämän riippuvuus energiantuotannosta on haitallista, mutta esiteollisen ihmisen elämän riippuvuus sateesta ja hyvästä sadosta ei olisi. (Moen, 2019, s. 223, 226–228). Moen argumenttia voisi täydentää Kaczynskin omalla teorialla ihmisen tarpeesta vaikuttaa omaan elämäänsä. Esimerkissä energiantuotantoon ihminen pystyy vaikuttamaan edes vähän, säähän ei ollenkaan.

Lopulta ei kuitenkaan manifestista puhuttaessa ole merkityksellistä se, miten paljon lainattua sen sisältö on. Tärkeämpää on huomata, että monet Kaczynskin esille tuomat argumentit ovat jo tunnettuja, ja ennen kaikkea ne ovat saaneet näkyvyyttä ilman väkivallan käyttöä sanoman levittämiseen. Kaczynskin väite siitä, että hänen tekonsa olivat välttämättömiä kehitystä kritisoivan sekä luontoa ihailevan filosofian saamisesta ihmisten tietouteen ei siis ole täysin totuudenmukainen. Ja vaikka Rousseauin tekstit innoittivat Ranskan vallankumouksen, ja täten epäsuorasti sai aikaan tuhoa ja väkivaltaa, tapahtui tämä vasta Rousseauin kuoleman jälkeen. Yhteiskuntateoria ei ole täysin varteenotettavaa, jos se kirjoitetaan ennalta suoraan tietyn poliittisen ideologian äänitorveksi.

On kuitenkin selvää, että teknologia on yksi suurimmista nykyajan yhteiskuntaan ja ihmiseen vaikuttavista tekijöistä. Yhteiskuntatieteellisesti on silti mielekkäämpää

perehtyä sellaisten kirjoittajien ajatuksiin, jotka kirjoittavat akatemian eettisten sääntöjen mukaisesti ja joiden tekstit ovat vertaisarvioitavissa. Unabomberin manifestin kaltaiset tekstit antavat mahdollisuuden tutustua siihen, miltä radikalisoituneen henkilön utopia näyttäisi. Tuo utopia on lähes identtinen arvostetun filosofin kanssa, mutta keinot sen toteuttamiseksi ovat samalla hyvin erilaiset. Kaczynskin huoli siitä, miten yhteiskuntatieteilijät elävät omassa kuplassaan kohdatessaan järjestelmän ongelmia on kuitenkin ymmärrettävä ja seikka, johon tulee kiinnittää huomiota pohdittaessa laajoja yhteiskunnallisia ilmiöitä.

6 LÄHTEET

Barnett, B. A. (2015). *20 Years Later: A Look Back at the Unabomber Manifesto*. 9(6), 12.

Bertram, C. (2020). Jean Jacques Rousseau. Teoksessa E. N. Zalta (Toim.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2020). Metaphysics Research Lab, Stanford University. <https://plato.stanford.edu/archives/win2020/entries/rousseau/>

Corneliussen, S. T. C. S. T. (2011). *Unabomber copycat bomb injures Mexican scientists* (world). <https://doi.org/10.1063/PT.4.0271>

Falaky, F. (2015). Reading Rousseau in the Colonies: Theory, Practice, and the Question of Slavery. *Small Axe : A Journal of Criticism*, 19(1), 5–19.

Fleming, S. (2021). The Unabomber and the origins of anti-tech radicalism. *Journal of Political Ideologies*, 1–19. <https://doi.org/10.1080/13569317.2021.1921940>

Kaczynski, T., & Hännikäinen, T. (2020). *Teollinen yhteiskunta ja sen tulevaisuus* (Uudistettu laitos). Kiuas Kustannus.

Moen, O. M. (2019). The Unabomber's ethics. *Bioethics*, 33(2), 223–229. <https://doi.org/10.1111/bioe.12494>

Pass, A. D., & Embar-Seddon, A. (2015). *Forensic Science: Vsk. Second edition*. Salem Press; eBook Academic Collection (EBSCOhost).

Rousseau, J.-J., Dunn, S., May, G., Bellah, R. N., Bromwich, D., & O'Brien, C. C. (2002). *The Social Contract and the First and Second Discourses*. Yale University Press.

Rousseau, J.-J., & Lehtonen, J. V. (1997). *Yhteiskuntasopimuksesta, eli, Valtio-oikeuden johtavat aatteet* (3. p). Karisto.

Salminen, A. (2010). Otteita ajasta. *Niin & näin : filosofinen aikakauslehti*, 17(3), 7.

Taylor, B. (1998). Religion, violence and radical environmentalism: From earth first! to the Unabomber to the earth liberation front. *Terrorism and Political Violence*, 10(4), 1–42.

Wilson, J. Q. (1998, tammikuuta 15). Opinion | In Search of Madness. *The New York Times*.
<https://www.nytimes.com/1998/01/15/opinion/in-search-of-madness.html>

Xu, M., David, J. M., & Kim, S. H. (2018). The Fourth Industrial Revolution: Opportunities and Challenges. *International Journal of Financial Research*, 9(2), 90.
<https://doi.org/10.5430/ijfr.v9n2p90>